

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ ПРАВА
ЦЕНТР ПРОБЛЕМ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЦІАЛЬНОГО ПРАВА

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ У СПОРТІ

монографія

2021

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ІНСТИТУТ ПРАВА
ЦЕНТР ПРОБЛЕМ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЦІАЛЬНОГО ПРАВА

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ У СПОРТІ

МОНОГРАФІЯ

2021

РЕЦЕНЗЕНТИ

- Ярошенко О.М.** член-кореспондент академії НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри трудового права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
- Запара С.І.** доктор юридичних наук, професор, професор кафедри приватного та соціального права юридичного факультету Сумського національного аграрного університету
- Базильчук О.В.** доктор педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри фізичної терапії, ерготерапії Хмельницького національного університету

Забезпечення соціальних прав у спорті: монографія/За заг. редакцією академіка НАПрН України, д.ю.н., професора М.І. Іншина та д.ю.н. Я.Я. Мельника. Вид-во «Освіта України». Київ, 2021. 272с.

Дане монографічне дослідження є першою комплексною науковою працею, яка присв'ячена проблемам забезпечення соціальних прав у сфері спорту.

У монографії комплексно аналізуються філософсько-правові та доктринально-соціальні основи природи соціального та спортивного права. Розкриваються питання соціального навантаження на спортивне право соціальної складової, при цьому, досліджуються проблеми норм соціального права та міжнародних і національних джерел (форм) права у сфері спорту. Приділяється значна увага інклюзивним підходам до забезпечення соціальних стандартів у сфері спорту. У монографії доволі вдало та послідовно досліджено гендерні аспекти забезпечення спортивних прав, що створило умову ґрунтовно розкрити питання мобінгу та булінгу у сфері спорту. Авторами монографічного дослідження розкривається потенціал юрисдикційних форм захисту соціальних прав у сфері спорту, охорони трудових прав спортсменів, акцентується увага на його проблемах та колізіях.

Монографічне дослідження буде цікавим в першу чергу молодим вченим та викладачам юридичних ЗВО та ЗВО напряму фізичної культури та спорту, а також керівникам спортивних організацій, установ, власне як усім тим, хто цікавиться суміжними проблемами цивільного, соціального та спортивного права.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
РОЗДІЛ 1. ФЕНОМЕН СПОРТУ ТА ЙОГО СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВА ПРИРОДА	9
1.1. Спорт як соціальний феномен права: безпековий аспект	9
1.2. Антрополого-правовий дискурс про функції соціального права у сфері спорту	19
1.3. Спорт як складова правової культури стійкого громадянського суспільства	25
1.3.1. Неолімпійські види спорту у міжкультурному діалозі: виникнення, розвиток та правова проблематика	35
1.4. Методологічні проблеми соціального та спортивного права: міждисциплінарний аспект	41
РОЗДІЛ 2. ДЖЕРЕЛА СОЦІАЛЬНОГО ПРАВА У СФЕРІ СПОРТУ	53
2.1. Соціальна норма у структурі спортивного права	53
2.2. Національні джерела (форми) права що забезпечують правове регулювання соціальних відносин у сфері спорту	59
2.3. Міжнародно-правове регулювання соціальних відносин у сфері спорту	66
РОЗДІЛ 3. СОЦІАЛЬНО- ПРАВОВІ ТА ЦИВІЛІСТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ СПОРТУ	72

3.1.	Особливості соціально-трудо­вих відносин у сфері спорту	72
3.2.	Основні проблеми забезпечення соціального права на здоров'я та освіту спортсменів	82
3.3.	Соціально-правові та цивілістичні проблеми договір­ного та позадоговір­ного регулювання прав спортсменів	94
3.4.	Соціально-правові ризики у сфері спорту в межах договір­ного права	103
3.5.	Огляд деяких проблем обов'язкового страхування спортсменів вищих категорій	116
РОЗДІЛ 4.	ІНКЛЮЗИВНИЙ ВИМІР СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ У СПОРТІ	135
4.1.	Правові основи інклюзії у фізичному вихованні та спорті	135
4.2.	Види інклюзії у фізичному вихованні та спорті та правові способи її забезпечення	146
4.3.	Забезпечення права на фізичне виховання та спорт дітей	154
4.3.1.	Забезпечення права на фізичне виховання і спорт дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування	161
4.4.	Забезпечення права на фізичне виховання та спорт осіб по­хилого віку	169
4.5.	Забезпечення права на фізичне виховання та спорт осіб із обмеженими можливостями	177
РОЗДІЛ 5.	СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГЕНДЕРУ ТА ГІДНОСТІ СЕРЕД СПОРТСМЕНІВ	185

5.1.	Гендерна рівність як стандарт забезпечення права на фізичне виховання та спорт	185
5.2.	Мобінг і булінг у сфері спорту та проблеми правового супроводу спортсменів	195
5.3.	Феномен мобінгу у спорті та його соціально-правові наслідки на ефективному формуванні та становленні спортсменів	204
РОЗДІЛ 6.	ПРОБЛЕМИ ЮРИСДИКЦІЙНИХ ФОРМ ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ У СФЕРІ СПОРТУ	213
6.1.	Захист трудових прав спортсменів	213
6.2.	Право працівників на участь у спортивних змаганнях: соціально-правовий механізм захисту	226
6.3.	Проблеми ефективного захисту соціальних прав дитини від булінгу у сфері спорту	234
6.4.	Органи здійснення спортивного правосуддя	241
ПІСЛЯМОВА		252
АВТОБІОГРАФІЧНА ДОВІДКА ПРО АВТОРІВ МОНОГРАФІЇ		260

3.3. Соціально-правові та цивілістичні проблеми договірного та позадоговірного регулювання прав спортсменів

Правовідносини у сфері соціального забезпечення спортсменів, на відміну від цивільних правовідносин, характеризуються імперативними засадами та, в більшості, мають позадоговірне регулювання нормативно-правовими актами. Цивільним правовідносинам загалом, і у сфері спорту зокрема, притаманні диспозитивні засади регулювання, які знаходять своє відображення в умовах цивільних договорів. Проте, як в договірному так і позадоговірному регулюванні соціальних і цивільних прав спортсменів є проблемні аспекти, які підлягають переосмисленню та коригуванню.

Питанням соціального захисту спортсменів приділяли увагу відомі дослідники, зокрема, Л. І. Харитонова у статті «Особливості пенсійного забезпечення спортсменів» зазначає, що система пенсійного забезпечення не в змозі забезпечити належний рівень соціальних гарантій, до яких належать матеріальні виплати, тому достатньо велика кількість спортсменів тренуються за межами країни або взагалі виїжджають на постійне місце проживання в інші країни¹³⁴.

А. О. Полянський у статті «Правові гарантії реалізації та захисту прав спортсменів України» зазначає про необхідність передбачення на законодавчому рівні додаткових гарантій для професійних спортсменів, в тому числі, необхідно встановити додаткове соціальне забезпечення для спортсменів, що отримали професійне захворювання або інвалідність під час занять професійним спортом¹³⁵.

Питання договірного і позадоговірного регулювання цивільних правовідносин спортсменів у своїх працях розглядали відомі науковці, зокрема,

---

¹³⁴Л. І. Харитонова. Особливості пенсійного забезпечення спортсменів. *Часопис цивілістики*. 2018. Вип.30. С.78

¹³⁵Полянський А. О. Правові гарантії реалізації та захисту прав спортсменів України. 3б. наук. праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди «ПРАВО». Вип.17, 2011 р. С.80

М. О. Ткалич у праці «Договірне регулювання відносин спортивного агентування» пропонує договором спортивного агентування вважати договір, відповідно до якого одна сторона (спортивний агент) зобов'язується за винагороду здійснювати за дорученням іншої сторони (принципала) юридичні та/або фактичні дії від імені та за рахунок принципала, спрямовані на забезпечення участі спортсмена у професійній спортивній діяльності¹³⁶.

І. П. Куроченко у навчальному практикумі «Правові, організаційні та методичні засади фізичної культури і спорту в Україні» зазначає, що спортивні агенти здійснюють свою діяльність у футболі, хокеї, баскетболі, у боксі таких фахівців називають промоутерами. Як правило, агентами виступають фізичні особи. Проте в певних видах спорту, наприклад у тенісі, боксі, ці функції виконують юридичні особи. Також автор акцентує увагу, що основною складовою діяльності спортивного агента є пошук вигідного для спортсмена контракту і грамотна консультація при його підписанні, натомість, промоутери мають інший статус: витрати промоутерів включають зарплати, гонорари боксерів, тренерів, витрати на організацію турнірів (оплата проведення турніру, гонорари суддів, супервайзерів, транспортування, проживання учасників, оренда залу тощо) і адміністративні витрати на утримання апарату своїх компаній¹³⁷.

Незважаючи на наукові доробки у сфері соціального та цивільного договірного і позадоговірного регулювання прав спортсменів, зміна законодавства, розвиток суспільних відносин вимагають нових наукових напрацювань у означеній сфері.

Соціально-правове регулювання прав спортсменів здійснюється як загальними нормами, які стосуються соціального забезпечення різних категорій осіб та поділяються на страхове та нестрахове соціальне забезпечення, так і спеціальними нормами, зважаючи на спеціальний статус суб'єкта-одержувача

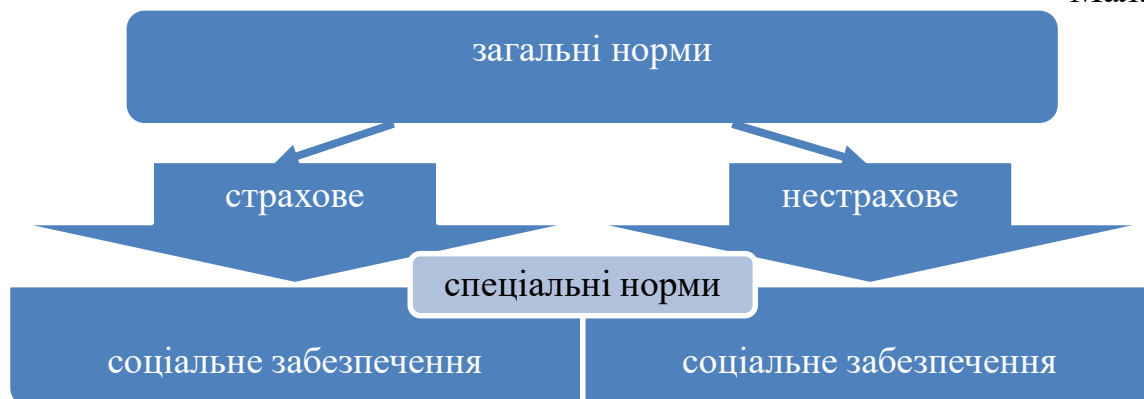
---

¹³⁶Ткалич М. О. Договірне регулювання відносин спортивного агентування. URL: <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/12774>

¹³⁷ Куроченко І. П. Правові, організаційні та методичні засади фізичної культури і спорту в Україні. Навчальний практикум. URL: http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/doc/4478/1/4295_IR.pdf

соціального забезпечення. Схематично дане співвідношення зображено на малюнку 1.

Мал.1.

В даній публікації зупинимося тільки на соціально-правовому регулюванні прав спортсменів спеціальними нормами.

Страхове соціальне забезпечення, зокрема, Закон України «Про пенсійне забезпечення», передбачало пенсійне забезпечення спортсменів за вислугу років.

У 2015 році відбулися зміни у пенсійному законодавстві, відповідно до яких пенсії за вислугу років призначаються відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (стаття 114), яким не передбачено для спортсменів право на призначення пенсії за вислугу років та прикінцевими і перехідними положеннями згаданого Закону передбачено, що положення Закону України «Про пенсійне забезпечення» застосовуються в частині визначення права на пенсію за вислугу років для осіб, які на день набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення пенсій» (11.10.2017) мають вислугу років та стаж, необхідні для призначення такої пенсії. Також, особам, які на день досягнення пенсійного віку, передбаченого статтею 26 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», працювали в закладах та установах державної або комунальної форми власності на посадах, робота на яких дає право на призначення пенсії за вислугу років відповідно до пунктів «е» – «ж» статті 55 Закону України «Про пенсійне забезпечення», і мають страховий стаж (для чоловіків – 35 років, для жінок – 30 років) на таких посадах, а також

якщо вони до цього не отримували будь-яку пенсію, при призначенні пенсії за віком виплачується грошова допомога, яка не підлягає оподаткуванню, у розмірі їх десяти місячних пенсій станом на день її призначення¹³⁸.

Виплата зазначеної грошової допомоги здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України. Порядок обчислення стажу, який дає право на призначення грошової допомоги, та механізм виплати цієї допомоги встановлюються Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до пункту «є» статті 55 Закону України «Про пенсійне забезпечення» право на пенсію за вислугу років мають спортсмени – заслужені майстри спорту, майстри спорту міжнародного класу – члени збірних команд при загальному стажі роботи не менше 25 років – у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України, незалежно від віку¹³⁹. У редакції, яка діяла до 01.04.2015 року вимагався стаж роботи не менше 20 років.

Законодавець розмежував соціальне забезпечення спортсменів, в залежності від того, яка тривалість стажу була у спортсмена станом на час набрання чинності змін до законодавства.

Неоднаковий підхід законодавця певною мірою виправданий, адже при прийнятті нових законів необхідно дотримуватися принципу легітимних очікувань. На цьому наголошує і Конституційний Суд України. Зокрема, у справі №1-5/2018(746/15) за конституційним поданням 49 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень розділу I, пункту 2 розділу III «Прикінцеві положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо пенсійного забезпечення» від 2 березня 2015 року №213-VIII Конституційний Суд України прийшов до наступних висновків *«Вказаними положеннями Закону № 1788 зі змінами, внесеними Законом № 213, передбачено поетапне підвищення на 5 років*

---

¹³⁸Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України : Верховна Рада України: від 09 липня 2003 р. №1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>

¹³⁹Про пенсійне забезпечення : Закон України: Верховна Рада України : від 05 листопада 1991 р. №1788-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12>

віку виходу на пенсію на пільгових умовах з урахуванням відповідного стажу роботи та на пенсію за вислугу років.

Згідно зі статтею 13, частиною другою статті 14, пунктами «б»-«г» статті 54 Закону № 1788 у редакції до внесення змін Законом № 213 у осіб, які належать до категорій працівників, вказаних у цих нормах, виникли легітимні очікування щодо реалізації права виходу на пенсію. Однак оспорюваними положеннями Закону № 213 змінено нормативне регулювання призначення пенсій таким особам.

Конституційний Суд України, дослідивши правовідносини, пов'язані зі змінами підстав реалізації права на пенсію на пільгових умовах з урахуванням відповідного стажу роботи та на пенсію за вислугу років, зазначає, що ці зміни вплинули на очікування осіб стосовно настання юридичних наслідків, пов'язаних із реалізацією права виходу на пенсію.

Отже, особи, що належать до певної категорії працівників, були учасниками правовідносин, у яких вони об'єктивно передбачали настання відповідних наслідків, а саме призначення пенсій, тобто їх легітимні очікування були пов'язані саме з положеннями Закону № 1788 у редакції до внесення змін Законом № 213. Отже, зміна умов призначення пенсій особам, які належать до певної категорії працівників, з урахуванням наявності відповідного стажу роботи, призвела до такого нормативного регулювання призначення пенсій, яке суттєво вплинуло на очікування вказаних осіб, погіршило їх юридичне становище стосовно права на призначення пенсій, що має реалізовуватися при зміні нормативного регулювання лише у разі справедливого поліпшення умов праці та впевненості у настанні відповідних юридичних наслідків, пов'язаних із реалізацією права виходу на пенсію.» та визнав неконституційними відповідні законодавчі норми¹⁴⁰. Аналогічна правова природа і збільшення на 5 років стажу для спортсменів, але Конституційний Суд України не прийняв рішення щодо

---

¹⁴⁰Рішення: Конституційний Суд України: від 23 січня 2020 р. №1-р/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-20#n2>

цього тільки тому, що норми, які стосуються пенсійного забезпечення спортсменів не були предметом розгляду.

Також залишається неврегульованим питання щодо легітимних очікувань тих спортсменів, у яких станом на 01.04.2015 року не вистачало від декількох місяців до декількох років страхового стажу. Адже у таких спортсменів також були легітимні очікування на пенсійне забезпечення за вислугу років після набуття потрібної тривалості стажу та інших умов відповідно до законодавства. На законодавчому рівні не відрегульований механізм компенсацій особам, у разі, якщо зміна законодавства впливає на їх право на пенсійне забезпечення. Відносини у сфері пенсійного забезпечення тривалі у часі і починаються не в день звернення за пенсією, а значно раніше, з початку набуття особою страхового стажу. Навряд щоб бажання займатися спортом було продиктовано тільки можливістю у майбутньому отримати пенсію за вислугу років, але обираючи кар'єрний напрям, серед аргументів «за» в тому числі, є і спеціальне пенсійне забезпечення. Враховуючи те, що від початку набуття страхового стажу і до права на пенсійне забезпечення проходять десятки років, динамічність законодавства в означеній сфері не повинна порушувати принцип легітимних очікувань набувача стажу на пенсійне забезпечення. При неможливості збереження колишніх умов пенсійного забезпечення (адже розвиток держави та суспільства, нові підходи до пенсійного забезпечення не повинні стримуватися тим, що колись в законодавстві визначили певні умови пенсійного забезпечення) необхідно на законодавчому рівні передбачити механізм компенсації втрачених прав. На сьогодні таким «механізмом» є звернення до Конституційного Суду України, але це не є врегулюванням питання на належному рівні, оскільки такий механізм має закріплюватися у законі, яким вносяться зміни до законодавства, а не у Рішенні Конституційного Суду України.

Також для певних категорій спортсменів передбачена пенсія за заслуги перед Україною, яка виплачується у формі надбавки до пенсії, яку отримує спортсмен. До такої категорії спортсменів належать: видатні спортсмени -

переможці Олімпійських та Паралімпійських ігор, Всесвітніх ігор глухих, чемпіони і рекордсмени світу та Європи¹⁴¹. Вважаємо дещо невиправданим виділяти рекорди тільки світу та Європи, адже є інші континенти, на яких проходять змагання і перемоги на таких змаганнях також прославляють державу, тому такі перемоги незаслужено «забуті» при визначенні підстав призначення пенсії за особливі заслуги перед Україною.

Також для спортсменів передбачено нестрахове соціальне забезпечення – наприклад, Законом України «Про вищу освіту» передбачено що прийом на навчання для здобуття ступеня молодшого бакалавра чи бакалавра (магістра медичного, фармацевтичного або ветеринарного спрямувань) здійснюється на основі повної загальної середньої освіти за результатами зовнішнього незалежного оцінювання знань і вмінь вступників та рівня їхніх творчих та/або фізичних здібностей з урахуванням: ... 3) бала за особливі успіхи особам, які ... є учасниками Олімпійських, Паралімпійських та Дефлімпійських ігор (за поданням центрального органу виконавчої влади у сфері культури, молоді та спорту)...¹⁴². Проте, вага бала може становити від 0 до 5 відсотків конкурсного бала, конкретний відсоток визначається вченою радою закладу вищої освіти.

Розглядаючи цивільне регулювання прав спортсменів, можна виокремити два основні напрями, а саме: перший – робота спортсмена з промоутерами, агентами, другий – страхування спортсмена.

З роботодавцем спортсмен укладає трудовий договір (контракт), який має особливості диспозитивного визначення умов, на відміну від класичного трудового договору (про особливості правовідносин спортсменів із роботодавцями присвячений попередній пункт даної монографії). При відсутності роботодавця спортсмен самореалізується за участі промоутера, агента, укладаючи відповідний договір (агентський договір, договір доручення), відповідно до якого повірений (промоутера, агент) в інтересах спортсмена

---

¹⁴¹Про пенсії за особливі заслуги перед Україною: Закон України: Верховна Рада України : від 01 червня 2000 р. №1767-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1767-14>

¹⁴²Про вищу освіту: Закон України : Верховна Рада України: від 01 липня 2014 р. №1556-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

вчиняє дії, спрямовані на реалізацію довірительом (спортсменом) можливостей у спорті. Повіреном може бути промоутер чи агент – обидва є представниками (повіреними) спортсмена.

Чинне законодавство виокремлює регулювання посередницької діяльності, не конкретизуючи сферу спорту, на відміну від, наприклад, сфери страхування. Тому при регулюванні відносин між спортсменом і повіреном використовуються загальні норми цивільного законодавства, які регулюють посередницьку діяльність та умови договору, які не суперечать законодавству.

У відносинах між спортсменом і повіреном спортсмен виступає замовником, а повірений надавачем послуг. Потреба спортсмена скористатися послугами повіреного викликана не завжди тільки бажанням спортсмена перекласти адміністрування спортивної діяльності на іншу особу, але і вимогою локальних документів, що, наприклад, участь у змаганнях можлива через посередника.

Зрозуміло, що спортивна діяльність передбачає не тільки безпосередню участь у змаганні, але і низку технічних, юридичних, організаційних складників, без яких неможливо займатися спортивною кар'єрою. І немає потреби спортсмену займатися всім, відволікаючись від роботи на спортивний результат. Проте, важливо на законодавчому рівні конкретизувати відносини посередницької діяльності у сфері спорту. Цивільні відносини передбачають диспозитивність у визначенні сторонами умов договору, але для належної захищеності всіх учасників правовідносин необхідно на законодавчому рівні встановити загальні «правила гри» для посередницької діяльності у сфері спорту.

Також питанням, яке потребує уваги є страхування спортсменів. При розгляді соціального забезпечення було приділено уваги пенсійному страхуванню в складі соціального страхування як інституту права соціального забезпечення. Зараз мова йде про страхування як інститут цивільного права.

Закон України «Про страхування» визначає серед видів обов'язкового страхування і страхування спортсменів вищих категорій (п.4 ч.1 ст.7)¹⁴³. Страхове законодавство передбачає і добровільні види особистого страхування, яким при бажанні можуть скористатися страхувальники, застрахувавши життя, здоров'я, працездатність спортсменів, які не підлягають обов'язковому страхуванню. Проте, низький рівень страхової культури в державі не сприяє широкому попиту на страхові послуги із добровільних видів страхування. Тому, якщо відповідно до вимог законодавства чи умов контрактів передбачено страхування спортсменів, то такі спортсмени будуть застраховані, якщо ні, то існує велика ймовірність, що спортсмени не матимуть страхових полісів і при настанні страхового випадку розраховувати можуть тільки на виплати із системи загальнообов'язкового державного соціального страхування на загальних засадах (загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків, професійного захворювання, тимчасової втрати працездатності, пенсійне).

Таким чином, для покращення якості регулювання відносин за участі спортсменів у соціальній сфері та цивільних відносинах необхідно:

розробити механізм компенсацій особам, яким внаслідок змін до законодавства зменшено право на соціальний захист, на яке такі особи мали легітимні очікування;

у Законі України «Про пенсії за особливі заслуги перед Україною» при визначенні умов для встановлення пенсії за особливі заслуги врахувати рекорди не тільки світові та Європи, а й рекорди, встановлені на інших континентах;

конкретизувати на законодавчому рівні правовідносини між спортсменом та його спортивним агентом, промоутером;

переглянути категорії спортсменів, які підлягають обов'язковому страхуванню.

---

¹⁴³Про страхування : Закон України : Верховна Рада України: від 07 березня 1996 р. №85/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#n97>